

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ МІЖНАРОДНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ СТАНУ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Полукаров О.І., канд. техн. наук, доц. (каф. ОПЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського)

Процес наближення законодавства України до законодавства ЄС у сфері охорони праці полягає у досягненні на практиці високих європейських стандартів охорони праці із загальним зниженням показників виробничого травматизму та професійних захворювань. На сьогоднішній день стан охорони праці в Україні не можна визнати задовільним. Основною проблемою сфери залишається недосконалість нормативно-правової та нормативно-технічної бази регулювання відносин у сфері охорони праці [1] та централізованої державної схеми управління охороною праці, що відрізняється від суб'єктно-орієнтованої європейської системи управління виробничою безпекою [2]. Основна різниця між Україною та розвиненими країнами світу полягає у підході до розгляду питання управління охороною праці. У країнах із ринковою економікою оцінка наглядової діяльності ґрунтується на економічних засадах, коли вкладання коштів у профілактику безпеки виробництва є більш вигідним, ніж відшкодування збитків потерпілим. Таким чином підприємства мають вкладати кошти у профілактичні заходи, що зменшують імовірність аварій і травмування на виробництві.

Різні аспекти та шляхи подальшого вдосконалення та розвитку структури системи охорони праці в Україні розглянуто у статтях [3–7], підкреслено значення системи науково-технічної підтримки державного нагляду за промисловою безпекою та охороною праці. Подальше удосконалення системи управління пропонується здійснювати шляхом розроблення та впровадження інформаційних систем. Також розглянуто перспективи здійснення наглядової діяльності у сфері ризик-менеджменту [8], що є позитивним кроком при перебудові системи нагляду України.

В Україні для розв'язання питань гармонізації у сфері гігієни та безпеки праці поширеним підходом є реалізація спільних з ЄС програм. Так, Україна зазначена у списку країн, що під егідою Європейської агенції з безпеки та гігієни праці (EU-OSHA) може приймати участь у стратегічній програмі ЄС на 2014-2020 роки з питань безпеки та гігієни праці [9]. Програма EU-OSHA направлена на запобігання ризикам, пропаганду гігієни та безпеки праці, вона сприяє благополуччю та здоров'ю працівників, і покращує продуктивність і конкурентоспроможність окремо взятої компанії. За оцінками агенції 1 євро, вкладений в профілактику травматизму, повертає компанії від 1,29 до 2,89 євро. Таким чином, інвестування в гігієну та безпеку на робочому місці вигідно і роботодавцеві, і працівникові. Програма 2007-2012 років довела свою ефективність, за час її дії кількість нещасних випадків у 27 країнах ЄС була знижена на 27,9% [9]. Але до теперішнього часу не визначено конкретних кроків щодо реалізації цієї програми в Україні. Без урахування європейського

досвіду, спроби поліпшення стану безпеки в Україні [10, 11] не забезпечують скорочення соціальних і економічних втрат від негативних наслідків травматизму. І хоча, як впливає із аналізу статистичних даних травматизму останніх років, частота загального виробничого травматизму демонструє тенденцію до зниження (коефіцієнт частоти виробничого травматизму на 1000 працюючих становив 0,6 у 2014 році), то коефіцієнт тяжкості травмування залишається стабільно високим. Відношення ж смертельного травматизму до загального виробничого так і залишається на рівні, одному із найнижчих у світі – 1:12. Такі тенденції підтверджують вище наведені висновки про приховування травм середньої важкості. І хоча об'єктивні загальнодержавні катаклізми не сприяють реалізації програм з охорони праці, як досить витратних, особливо на початкових етапах впровадження, приховування реального травматизму є фактором ризику на державному рівні, адже безпечні та здорові умови праці є вирішальним чинником якості життя індивіда, а також суспільного спокою. Уряди держав-членів ЄС визнають соціальні та економічні вигоди від поліпшення здоров'я та безпеки на роботі, тому необхідна інтенсифікація зусиль у русі до формування безпечного робочого середовища. З цією метою у концепції реформування державної системи управління охороною праці необхідно дотримуватися стратегічних цілей з безпеки праці і здоров'я, визначених ЄС як Стратегія з безпеки праці і здоров'я ЄС 2014-2020 [12].

Також потребує корегування факт розбіжностей у перекладі та вживанні термінів європейських нормативних документів, що містять поняття «професійне здоров'я та безпека» (англ. «occupational health & safety»), тоді як в українській нормативній практиці термін «здоров'я» замінено нерівнозначним «гігієна» або вживається лише «охорона праці». Пропонується звернутися до оригінального значення терміну, тим самим сприяти посиленню роботи у сфері охорони професійного здоров'я та на рівні держави та на рівні суб'єктів різних форм власності.

Узагальнюючи результати проведеного аналізу, для поліпшення стану охорони праці в Україні пропонується:

- 1) введення відносного показнику рівня травматизму на 200000 відпрацьованих годин;
- 2) реалізація профілактичного підходу через виявлення потенційно небезпечних випадків на підприємствах;
- 3) удосконалення систем управління охороною праці шляхом впровадження практичних інструментів на основі ризик-орієнтованого підходу на промислових підприємствах;
- 4) впровадження навчально-методичних програм для спеціалістів з охорони праці та працівників з оцінки ризику та розвитку поведінкової безпеки.

Ці рекомендації можуть бути реалізовані суб'єктами господарювання при підтримці органів державного регулювання у сфері охорони праці України, та, за досвідом європейських країн, сприятимуть підвищенню результативності систем управління охороною праці.

Література

1. Венедіктов В. С. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України (порівняльний аналіз) / В. С. Венедіктов, В. П. Грохольський, М. І. Іншин, М. М. Клемпарський, К. Ю. Мельник, О. М. Музичук, І. М. Шопіна // Державний департамент з питань адаптації законодавства. Українська асоціація фахівців трудового права. – Харків – Київ, 2006. – 680 с.
2. Ткачук К. Н. Аналіз існуючих способів побудови та опису системи управління охорою праці / К. Н. Ткачук, О. В. Цибульська, Ю. Гаптар // Проблеми охорони праці, промислової та цивільної безпеки : зб. матеріалів десятої всеукраїнської науково-методичної конференції, 13–15 травня 2014 р. – К. : НТТУ «КП», 2014. – С. 296–298.
3. Майстренко В. В. Підвищення ефективності управління державним наглядом за охороною праці на підприємствах вугільної промисловості : дис. ... канд.техн.наук : 05.26.01 / Майстренко Володимир Володимирович. – Київ, 2015. – 157 с.
4. Лисюк М. О. Розвиток науково-технічної підтримки державного нагляду за промисловою безпекою та охороною праці на основі системності // Інформаційний бюлетень з промислової безпеки. – К. : ННДПБОП, 2008. – Вип. 1. – С. 45–47.
5. Кружилко О. Є. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення державного нагляду / О. Є. Кружилко, М. О. Радіонов, С. Г. Полукарова // Проблеми охорони праці в Україні: зб. наук. праць. – К.: ДУ «ННДПБОП», 2015. – Вип. 29 – С. 9–16.
6. Кружилко О. Є. Управління ризиком травматизму на виробничих підприємствах / О. Є. Кружилко, В. В.Майстренко, К. Н.Ткачук, О. І. Полукаров // Проблеми охорони праці в Україні: зб. наук. праць. – К. : ДУ «ННДПБОП», 2013. – Вип. 26 – С. 3–8.
7. Лапшин О. О. Сучасний підхід щодо впровадження комплексної системи оцінки ризиків на підприємствах гірничо-металургійного комплексу / О. О. Лапшин, О. Є. Лапшин // Проблеми охорони праці в Україні : зб. наук. праць. – К.: ДУ «ННДПБОП», 2015. – Вип. 29. – С.16-27.
8. Водяник А. О. Оцінка ризику травмування на виробництві з урахуванням імовірності нещасного випадку та тяжкості його наслідків / А. О. Водяник, К. Н. Ткачук // Проблеми охорони праці в Україні : зб. наук. праць. – Київ, 2006. – Вип. 11. – С. 12–20.
9. EU-OHSA multi-annual strategic programme (MSP) 2014-2020. – European Agency for safety and health at work. – November 2013. – 27 p.
10. Про затвердження Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014-2018 : Закон України № 178-VII від 4.04.2013 р. / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 10. – ст. 112.

11. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України № 1629-IV від 18.03.2004 р. / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2044. – № 29. – ст. 367.

12. Communication from the commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the regions on an EU Strategic Framework on Health and Safety at Work 2014-2020. – Brussels, 2014. – p. 332.